Eduskunnan lakivaliokunnalle
LaV@eduskunta.fi

Lausunto KAA 2/2024 vp Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan, että kannabiksen laillistamista koskeva muutos on ensisijaisesti lainsäätäjälle kuuluva poliittinen ratkaisu, mutta yleisellä tasolla käräjäoikeus kiinnittää ratkaisua harkittaessa huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Kannabiksen myynnin ja viljelyn laillistaminen voi vaikuttaa ainakin jonkin verran laitonta kysyntää laskevasti ja laittomia markkinoita supistavasti.

   Toisaalta aikaisemmin kiellettyjen tuotteiden laillistaminen tarkoittaa myös tavanomaisesti niiden käytön lisääntymistä sen tultua lailliseksi. Käytön yleisen hyväksyttävyyden kasvaessa käyttö alkanee myös nuorissa ikäryhmissä aikaisemmin laillisen käytön ikärajoista huolimatta (vrt nikotiinituotteet ja alkoholi), joten myös lainvastaista käyttäjäkuntaa tulee olemaan jatkossakin merkittävissä määrin.

   Kannabiksen laillistaminen ei myöskään suoraan johda sillä tavalla kilpailtuihin markkinoihin, että laillisesti myynnissä olevat tuotteet pystyvät kilpailemaan hinnalla laittomien tuotteiden kanssa.

   Näistä kahdesta syystä eli alaikäisten laittoman kysynnän pysymisestä ennallaan ja tämän ikäryhmän kysynnän todennäköisestä kasvusta sekä laillisesti myytävien tuotteiden verollisesta ja tuotanto- ja myyntikustannukset sisältävästä korkeahkosta hintatasosta johtuen suhteellisen laajat laittomat markkinat todennäköisesti jäisivät lainmuutoksesta huolimatta.

2. Aloitteen vaikutukset käräjäoikeuden asia- ja työmäärään

   Edellä ja jäljempänä tässä kohdin selostetuista syistä ehdotuksella ei todennäköisesti ole juurikaan vaikutusta käräjäoikeuden asia- ja työmääriin.

   Huumausaineen käyttörikokset tulevat tyypillisesti käsiteltäväksi muiden rikosten, kuten väkivalta-, omaisuus- tai rattijuopumusrikosten yhteydessä. Yksittäiset käyttörikossyytteet ovat harvinaisia ja niille tyypillistä on niin sanottu sekakäyttö, jolloin pelkästään kannabiksen käytön laillistamisella ei olisi tältäkään osin merkittävää vaikutusta asiamääriin.

   Erityisesti rattijuopumusrikosten osalta kiinnitetään huomioita siihen, että kannabiksen käytön laillistaminen edellyttäisi myös rikoslain 23 luvun 3 §:n tunnusmerkistön muuttamisen arviointia. Rattijuopumuksen osalta arviointi tapahtuisi laillistamisen

jälkeen rikoslain 23 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla. Mikäli kannabiksen vaikutuksen alaisena ajamisen rangaistavuus edellyttäisi aina näyttöä siitä, että kuljettajan kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on sanotun lainkohdan tarkoittamalla tavalla huonontunut, lisäisi tämä käräjäoikeudessa esitettävän näytön määrää ja siten myös käräjäoikeuden työmäärää rattijuopumusrikosten osalta. Rattijuopumusrikoksen tunnusmerkistöä voitaisiin mahdollisesti muuttaa kannabiksen osalta siten, että rangaistavuus liitettäisiin alkoholin promillerajaa vastaavaan kiinteään raja-arvoon.

Aloitteessa on esitetty näkemyksiä laillistamisen vaikutuksista rikollisiin markkinoihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Hintakannustimen todennäköisen säilymisen vuoksi kannabiksen myynnin ja käytön laillistamisella sekä viljelyn osittaisella laillistamisella ei voida suoraan arvioida olevan organisoitua laitonta kannabiksen maahantuontia ja levittämistä merkittävästi vähentävää vaikutusta. Valitun järjestelmän perusteella epäillyt rikosnimikkeet muuttuisivat, mutta itse toimintatapa säilyisi. Kannabiksen laittoman maahantuonnin rikosvastuu siirtyisi arvioitavaksi salakuljetuksena, laittomana myyntinä sekä kaikkien näiden ohella myös vältettyjä veroja koskevina rikosoikeudellisina seuraamuksina. Tiivistetysti voidaan sanoa, että kannabikseen liittyvä rikollisuus muuttuisi huumausainerikollisuudesta talousrikollisuudeksi. Lisäksi järjestäytynyt rikollisuus on jo nykyisellään usein painottunut erittäin vaarallisten huumausaineiden, kuten kokaiinin, amfetamiinin tai buprenorfiinin (Subutex) maahantuontiin ja levittämiseen, sillä näiden tuottopotentiaali on tyypillisesti suurempi kuin kannabiksen. Kannabiksen laillistamisen ei siten sellaisenaan voida juurikaan olettaa vähentävän järjestäytynyttä huumausainerikollisuutta.

Omaan käyttöön viljelyyn liittyvät tapaukset voivat kuitenkin vähäisessä määrin alentaa käräjäoikeudessa käsiteltäviä asiamääriä. Mikäli omaan käyttöön viljely sallittaisiin esimerkiksi tiettyyn viljelysrajaan saakka, tapauksia olisi toisaalta edelleen käsiteltävänä luvattomana kasvatuksena yli oman käytön rajan. On uskottavaa, että myös itse kasvatetun kannabiksen myyminen lisääntyisi.

3. Tarpeellisista lainsäädäntömuutoksista

Edellä rattijuopumusten osalta esiin nostettu esimerkki osoittaa, että esitetty muutos lainsäädäntöön vaatisi laaja-alaista valmistelua. Vaikutukset heijastuisivat lukuisille eri oikeudenaloille ja yksin rikoslain puolella useisiin eri rikosnimikkeisiin. Kysymys ei tästä näkökulmasta olisi sääntelystä luopumisesta, vaan pikemminkin lainsäädännön monimutkaistumisesta.

Lausunnon ovat valmistelleet käräjätuomarit Aaron Fagerholm ja Johanna Helminen.

Helsingin käräjäoikeus

Sirpa Pakkala
laamanni

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi käräjätuomari Aaron Fagerholm
käräjätuomari Johanna Helminen

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Sirpa Pakkala
Laamanni
Helsingin käräjäoikeus
sirpa.pakkala@oikeus.fi